

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип
Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip
Macedonia

Voronezh State University
Russia

Прва меѓународна научна конференција

Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip Macedonia	Voronezh State University Russia

Прва меѓународна научна конференција Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

Ф И Л К О F I L K O

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016
Штип Штип Stip

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Јулиа Дончева, (Бугарија)
Нецати Демир, (Турција)
Зеки Ѓурел, (Турција)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Данијела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ- Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Биљана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (БиХ)

Технички секретар
Татјана Уланска
Марија Тодорова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Софија Заболотнаја (руски јазик)

Биљана Иванова (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование
(1; 2016 ; Штип)

Зборник на трудови / Прва меѓународна научна конференција
филологија, култура и образование, 18-19 март 2016, Штип = Сборник
статей / Первая международная научная конференц, 18-19 марта
2016, Штип = Conference proceedings / First International Scientific
Conference, 18-19 March 2016, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце
Делчев”, 2016. - 1119 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-308-9

1. Насп. ств. насл. - I. Международная научная конференц
(1; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција филологија,
култура и образование (1 ; 2016 ; Штип). - II. First International
Scientific Conference (1 ; 2016 ; Схтип) види Меѓународна научна
конференција филологија, култура и образование (1 ; 2016 ; Штип)

а) Културологија - Собери

COBISS.MK-ID 101960202

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Юлиа Дончева (Болгария)
Неджати Демир (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Ахмед Гюншен (Турция)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич- Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Реа Луйич (Хорватия)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Ученый секретарь

Татьяна Уланска
Мария Тодорова

Главный редактор
Драгана Кузмановска

Языковая редакция
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Софья Заболотная (русский язык)
Биляна Иванова (английский язык)

Техническое редактирование
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адрес организационного комитета
Университет им. Гоце Делчева – Штип
Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия
Э-почта: filko.conference@gmail.com
Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Rea Lujic (Croatia)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Conference secretary

Tatjana Ulanska
Marija Todorova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Andonova Albena - FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AT WORK IN A SMALL GROUP.....	17
2. Асимопулос Панайиотис - УМЕНЬШИТЕЛЬНЫЕ СУФФИКСЫ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОРФОСЕМАНТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	23
3. Vabic – Vjelic Olgica - APPLICATION OF POETRY WORKSHOPS IN KINDERGARTEN	33
4. Басовска Мери, Ивановска Билјана - НАЧИНИ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ – МАКЕДОНСКИ	41
5. Белчев Толе, Младеноски Ранко - МЕТАЛИТЕРАТУРНИТЕ СЕГМЕНТИ ВО „ТЕАТАРСКИ РОМАН“ НА БУЛГАКОВ И ВО „ВЕШТИЦА“ НА АНДОНОВСКИ	51
6. Бердникова Ольга - НОВЫЕ РЕАЛИСТЫ» В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61
7. Бизоев Никола - ВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	71
8. Бијелиќ Бисера – ИМАГОЛОШКИТЕ СЛИКИ ЗА ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ ВО ДРАМИТЕ НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ	81
9. Божиновски Александар, Методијески Дејан - ИНФОРМАЦИОНИТЕ СИСТЕМИ ЗА ПРИВАТНО СМЕСТУВАЊЕ КАКО ФАКТОР ЗА КУЛТУРНОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ТУРИЗМОТ	93
10. Величковска Родна - КУЛТУРНА СОРАБОТКА МЕЃУ РУСИЈА И МАКЕДОНИЈА ИЗРАЗЕНА ПРЕКУ ЗАПОЗНАВАЊЕ НА КУЛТУРНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА ОБРЕДНО-ПЕЈАЧКИТЕ ЖАНРОВИ	101
11. Веновска-Антевска Снежана - ПРАГМАТСКО-КОГНИТИВНИОТ АСПЕКТ НА ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МОДАЛНОСТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	111
12. Власова Марина - ЭЛЕМЕНТЫ СОКРАТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА В ФИЛЬМЕ ДЖИМА ДЖАРМУША «КОФЕ И СИГАРЕТЫ»	119
13. Гилова Лидија - ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО ВО ПОДРАЧЈЕТО – ПОЛОЖБА НА УЧЕНИЦИТЕ	125
14. Грачева Жанна – МАРКЕМАЛОГИЈА И ОПРЕДЕЛЕНИЕ АВТОРСТВА ТЕКСТА	135
15. Грујовска Сашка - NOMINA AGENTIS ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	141

16. Ghentulescu Raluca - METAPHORS IN TECHNICAL-SCIENTIFIC TEXTS	147
17. Demir Necati - PETROGLYPHS AS A SOURCE OF URAL-ALTAIC PEOPLE'S LANGUAGE, HISTORY AND CULTURE	155
18. Денкова Јованка - АНИМАЛИЗМОТ КАКО ТЕМА ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА	163
19. Дѳгтева Јрославна - ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ПРОБЛЕМА	171
20. Димова Виолета - РЕЦЕПЦИЈАТА НА РУСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА	179
21. Dimova Mariya, Milcheva Hristina - THE TRAINING OF GERIATRIC SPECIALISTS IN MEDICAL COLLEGE AT TRAKIA UNIVERSITY, STARA ZAGORA, BULGARIA - IMPORTANT TOOL OF SOCIAL POLICY FOR ACHIEVING BETTER QUALITY OF LIFE FOR OLD PEOPLE	185
22. Донев Драган – ПРОБЛЕМИ СО ПРИБЕЛЕЖУВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПРИ КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ	191
23. Ѓорѓиева Димова Марија – НАРАТИВНИ ХИЈАЗМИ: КНИЖЕВНОСТА КАКО ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈАТА КАКО КНИЖЕВНОСТ	199
24. Ѓорѓиевска Ева, Маролова Даринка - КРИЗАТА НА ИСТОРИЈАТА И НА КНИЖЕВНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЧОВЕК БЕЗ СВОЈСТВА“ НА РОБЕРТ МУЗИЛ	209
25. Заболотная Софђа - ИМЯ КАК ХРОНОТОП: О КЛЮЧЕВЫХ ТОЧКАХ ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА	217
26. Зайналова Лариса - СОХРАНЕНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭКСПРЕССИВНОГО СИНТАКСИСА С. ДАЛИ В ПЕРЕВОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С. ДАЛИ).....	225
27. Зарецкая Виктория - КОНЦЕПТ МЕССИИ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ПРОЗЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА Д. РУБИНОЙ «ВОТ ИДЕТ МЕССИЯ!»)	231
28. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - PREFIX NEGATION IN ENGLISH, GERMAN, AND MACEDONIAN LANGUAGE IN THE TEACHING PROCESS - ANALYSIS OF EXPLICIT LEXICAL PREFIX NEGATIONS	237
29. Ивановска Билјана, Кусевска Марија, Даскаловска Нина - ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ И МОДАЛНОСТА КАКО НЕГОВА КАРАКТЕРИСТИКА ВО МЕЃУЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	247
30. Ивановска Лела - УЛОГАТА НА СТУДЕНТИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА ЕВАЛВАЦИЈА НА НАСТАВНИОТ КАДАР	255
31. Игнатовска – Димитрова Христина – КУЛТУРНА МЕДИЈАЦИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА АФИРМАЦИЈА НА ЕВРОПСКИОТ, РЕЛИГИСКИ ИДЕНТИТЕТ	263
32. Iliev Krste, Pop-Zarjeva Natalija - THEMATIC AND TEXTUAL COMPARISON OF THE TRAGEDIES HAMLET BY WILLIAM SHAKESPEARE AND ANTIGONE BY SOPHOCLES.....	275

33. Иљина Татьяна - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЛУЖЕБНЫХ СЛОВ В РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ: ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА	283
34. Iskrev Dimitar - KEY CHARACTERISTICS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL COUNSELING OF SCHOOL'S CLASS.....	291
35. Jakimovska Svetlana - ON TRANSLATION OF CHURCH-SLAVONIC ORTHODOX TERMS IN FRENCH.....	297
36. Jankova Natka, Jovcheska Silvana - THE ART OF BUSINESS ENGLISH	307
37. Јованов Јане - ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ УЧЕБНИЦИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	315
38. Јованов Јане, Ромашевска Катерина - „ИЗГУБЕНАТА ГЕНЕРАЦИЈА“ – „ИЗГУБЕНА“ НИЗ ИСКУСТВАТА И ЗНАЧЕЊЕТО.....	323
39. Јорданов Кири, Чапова Загорка - ВЛИЈАНИЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ ВРЗ НАСТАВАТА И ОДНОСОТ НАСТАВНИК – УЧЕНИК.....	333
40. Јосимовска Верица - КНИЖЕВНОСТА КАКО СВЕДОК НА ИСТОРИЈАТА	345
41. Југрева Марија - ДИСТОПИСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕДВЕСНИК НА ИДНИНАТА ИЛИ САМО ТРЕНД ВО МОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА.....	351
42. Караниколова-Чочоровска Луси - ЖЕНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ И МЕНТАЛИТЕТ НА ЕДНА РУСКА И ЕДНА МАКЕДОНСКА АНА (ИЛИ: ЗА РОДОВАТА „ДРУГОСТ“ НА ТОЛСТОЕВАТА „АНА КАРЕНИНА“ И НА „АНА“ НА ЈОВАН КОТЕСКИ).....	357
43. Касаповска-Чадловска Милена - КОНСТРУКЦИИ СО АТРИБУТИВНИ ГЛАГОЛИ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	365
44. Кеџан Ана - WAS CATHERINE EARNSHAW A VAMPIRE? A REVISITING OF WUTHERING HEIGHTS.....	377
45. Китанов Блаже, Китанова Ирена – ТАЈНАТА НА РУЖАТА ВО МАЛИОТ ПРИНЦ НА ЕГЗИПЕРИ.....	385
46. Китанова Ирена, Петрова Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ЧИТАЊЕТО И РАБОТАТА СО ТЕКСТ ВО ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА.....	393
47. Ковалев Геннадий - К ВОПРОСУ ОБ АВТОБИОГРАФИЗМЕ В РОМАНЕ А.С.ПУШКИНА «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН».....	401
48. Кожинкова Весна - КОСМОПОЛИТИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОЛБЕ И ЛАФАЗАНОВСКИ.....	409
49. Коробов-Латынцев Андрей - «СМЕРТЬ УНИВЕРСИТЕТА» РЕКОНСТРУКЦИЈА ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ ФРИДРИХА НИЦШЕ (ПО РАБОТЕ «ЛЕКЦИИ О БУДУЩНОСТИ УНИВЕРСИТЕТА»).....	417
50. Коцева Весна, Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПРЕГЛЕД НА КРИТИЧКИТЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА КРЕШЕНОВИОТ МОДЕЛ НА УСВОЈУВАЊЕ/УЧЕЊЕ НА НЕМАЈЧИН ЈАЗИК.....	423
51. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - КУЛТУРА, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ИДЕНТИТЕТ	431

52. Krsteva Marija - BIOGRAPHICAL FICTIONS ABOUT THE GREAT AMERICAN AUTHORS F. SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	439
53. Кузмановска Драгана, Шекеринова Емилија - ИНФОРМАЦИСКИ И КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СОВРЕМЕНАТА НАСТАВА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	449
54. Kurteshi Voglushe, Gulevska Valentina - COMPARATIVE MONITORING OF BEHAVIOR OF PROBLEMATIC PUPILS IN KOSOVO AND MACEDONIA	457
55. Kyrchanoff Maksym W. - LITERATURIZING MODERNIZATIONS IN PRE- AND POST-MODERN SOCIETIES: DESTRUCTION OF ARCHAICNESS IN CONTEXTS OF INTELLECTUAL OPPOSITIONS OF BARBARISM AND CIVILIZATION CATEGORIES IN HISTORICAL TIME	463
56. Kyuchukova Sylvia - INCLUSION OF CHILDREN RAISED IN INSTITUTIONS TO THE DEVELOPMENTS IN THE SPHERE OF HEALTH BEHAVIOR.....	475
57. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ СМИ	483
58. Леонтиќ Марија - A1 и A2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА	489
59. Мајхошев Андон – ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МЕДИУМИ ВО РМ. ПРИМЕРИ ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
60. Макаријоска Лилјана, Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА МИХАИЛ РЕНЦОВ	509
61. Малинов Зоранчо - ШТИП, „ЧЕТ’РСЕ“ И УНЕСКО - КАКО ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВПИШУВАЊЕТО НА ШТИПСКИОТ ОБИЧАЈ НА СВЕТСКАТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ЛИСТА НА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	515
62. Мануковска Татјана – ЗИМНИЕ СВЯТКИ В С. ПЕРШИНО И СИНИЕ ЛИПЈАГИ НИЖНЕДЕВИЦКОГО РАЙОНА ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	523
63. Марковиќ Михајло, Новотни Соња - ЗА НЕКОИ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ (МИНАТО, СЕГАШНОСТ И ИДНИНА)	533
64. Меркулова Инна - ПАРАМЕТРИЧЕСКИЈ АНАЛИЗ ЛЕКСИКИ МАКЕДОНСКОГО ЈАЗИКА	541
65. Меркулова Ирина, Марјана Розенфелд - ЯЗЫКОВАЯ ИГРА В РОССИЙСКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ	549
66. Методијески Дејан, Голаков Костадин - ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ	555
67. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - ПОВРЗАНОСТА МЕЃУ ОБРАЗОВАНИЕТО, ПРАКТИКАТА И ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ ЦЕЛИ ВО ОПШТЕСТВЕН КОНТЕКСТ	565

68. Мирчева-Бошевска Билјана - МОЖНОСТИ И НАЧИНИ ЗА ПРЕВОД НА ФРАЗЕМИТЕ	573
69. Михайлова Елена, Цзяннань Чжан - КОНЦЕПТ «МУЗЫКА» В ТВОРЧЕСТВЕ С.В. РАХМАНИНОВА В КОНТЕКСТЕ РАЗЛИЧНЫХ ИСКУССТВ	581
70. Михајловиќ Костадиновска Сања – МЕТАФОРИТЕ ЗА ДОН КИХОТ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	591
71. Молчанова Н. - АСТРАЛЬНИЙ КОСМОС КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА	605
72. Moretti Violeta - LATIN PROVERBS AS A TWO-WAY ROAD OF CULTURAL TRANSFER	615
73. Нацев Трајче, Веселинов Драган - КУЛТУРНАТА ИСТОРИЈА НА ШТИП ВО ПРАИСТОРИЈАТА	623
74. Недюрмагомедов Георгий - СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРИЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТАРШЕКЛАСНИКОВ РЕАЛИЗУЕМЫХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛАХ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА	631
75. Ниами Емил - ПОЛИТКОРЕКТНОСТА ВО МАКЕДОНСКАТА ЈАЗИЧНА СРЕДИНА	639
76. Никодиновски Звонко - СЕМИОЛОГИЈАТА НА ЖЕНАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК - ЖЕНАТА ВООПШТО И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖЕНАТА	645
77. Николовска Кристина - ПОЕТСКИОТ БЛЕСОК НА ГЕНАДИЈ АЛГИ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	655
78. Ничева Весна, Ашкилова Маја, Иванова Адријана - ПРОФЕСИОНАЛНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА НАСТАВНИКОТ – КОМПЕТЕНТЕН НАСТАВНИК НА 21- ВЕК	663
79. Новотни Соња, Марковиќ Михајло - КОНТРАСТИВНОСТ НА ДИЈАХРОНИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРИКАЖАН ПРЕКУ СТАРОСЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ	669
80. Орлов Алексей - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПОРТРЕТ РЕВОЛЮЦИИ В КНИГЕ ИВАНА БУНИНА «ОКАЯННЫЕ ДНИ»	681
81. Петрова Снежана – ИНТЕРКУЛТУРНОСТА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА (РАЗМИСЛУВАЊА ЗА КУЛТУРНО-ЦИВИЛИЗАЦИСКИТЕ И ОБРАЗОВНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ)	691
82. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Коцев Митко - ВОСПИТНАТА ФУНКЦИЈА НА УЧИЛИШТЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО	699
83. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Китанова Ирена, Коцева Даниела - СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ СИСТЕМ	707
84. Петрова-Џамбазова Снежана – МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ РЕКЛАМНИ ПОРАКИ	713
85. Петровска-Кузманова Катерина - МАКЕДОНСКИТЕ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА НИКИТА ИЛИЧ ТОЛСТОЈ	719

86. Popova Ana - THE REPRESENTATION OF ST. NICHOLAS THE WARM-HEARTED PROTECTOR AND ST. SIMEON THE STILYTES IN THE CHURCH OF ST. GEORGE AT POLOŠKO	727
87. Pop-Zarjeva Natalija, Iliev Krste - THE BYRONIC HERO: EMERGENCE, ISSUES OF DEFINITION AND HIS PROGENIES	741
88. Попоска Соња - АКЦЕНТОТ И АКЦЕНТСКИТЕ ЦЕЛОСТИ ВО ЈАЗИКОТ НА МЕДИУМИТЕ	749
89. Правдина Ирина - КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛИЗ ТЕРМИНОВ РОДСТВА В ДИАХРОНИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ).....	759
90. Пресилска Јасмина – ВЛИЈАНИЕТО НА ФРАНЦИЈА И ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И КУЛТУРАТА ВО БИТОЛА	765
91. Продановска Весна - ВАЖНОСТА И ПРИОДИТЕ ПРИ ПРЕДАВАЊАТА ПО ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА АНГЛИСКИОТ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	775
92. Пухова Татјана - РАСТИТЕЛЬНЫЕ ОБРАЗЫ В ВОРОНЕЖСКИХ КАЛЕНДАРНЫХ ОБРЯДАХ	785
93. Ramadanski Draginja L. - SOVIET BOOK OF THE DEAD	797
94. Ряполов Сергей - ВВЕДЕНИЕ В ФИЛОСОФИЮ» ВАСИЛИЯ НИКОЛАЕВИЧА КАРПОВА И ФОРМИРОВАНИЕ ОРИГИНАЛЬНОЙ РУССКОЙ ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ	805
95. Сандева Васка, Деспот Катерина - АРХИТЕКТОНСКИ ЗАВЕСИ ВО ПРОСТОР ПРИЧИНА ЗА ДРАМАТИЧНОСТ ВО ПРОСТОР.....	817
96. Сидорук Екатерина - «МАССОВЫЙ» ЧЕЛОВЕК В КОНТЕКСТЕ РОЕВОЙ ЖИЗНИ (НА ПРИМЕРЕ ПОВЕСТИ «ГОЛУБОЕ И КРАСНОЕ», РАССКАЗА «КЛЮЧАРЕВ И АЛИМУШКИН»)	825
97. Симионска Магдалена - МОРФОСИНТАКСАТА И МЕСТОПОЛОЖБАТА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА НАЧИН ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	829
98. Симоска Силвана – ГЕРМАНСКО-МАКЕДОНСКИ ЗАЕМКИ И/ИЛИ ЛАЖНИ ПАРОВИ.....	839
99. Sîrbu Otilia - BETWEEN SACRED AND PROFANE.....	857
100. Smilkova Viktorija - INTER-LINGUSTIC ANALYSYS OF APOLOGIES IN MACEDONIAN AND ENGLISH	863
101. Ставрева Веселиновска Снежна, Кирова Снежана - КОРЕЛАЦИЈА И ИНТЕГРАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ СОДРЖИНИ СО ЕКОЛОШКА ТЕМАТИКА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	877
102. Стојанов Трајче - ДОСТОЕВСКИ КАКО ЛИТЕРАЛИЗАЦИЈА НА ФИЛОСОФИЈАТА НА СОЛОВЈОВ	887

103. Стојаноска Иванова Татјана, Анастасовски Иван, Томевска Илиевска Елизабета - ИНТЕРКУЛТУРНИОТ ДИЈАЛОГ И СПОРТОТ	899
104. Сулејмани Умит, Челик Махмут - МЕТОДИ И ТЕХНИКИ НА ЧАСОВИТЕ ПО ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ СПОРЕД ПРОЦЕСИТЕ НА КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ	905
105. Тамкина Вера - МУЗЕЙНОЕ ЕКСПОНИРОВАНИЕ КАК ХУДОЖЕСТВЕННА ПРАКТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЕТАПЕ.....	915
106. Танеска Александра П., Здравковска-Адамова Благојка - ИСКАЖУВАЊЕ МИНАТОСТ СО СУМ И ИМАМ-КОНСТРУКЦИИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО ОСВРТ НА НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК.....	923
107. Тантуровска Лидија - „МАША И МЕДВЕДЪ“ НА МАКЕДОНСКИ	933
108. Тасевска Марица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ГЕРМАНСКИТЕ ЈАЗИЧНИ ВАРИЕТИТЕ ВО АВСТРИЈА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ Ј АЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК „SCHRITTE INTERNATIONAL”.....	943
109. Тернова Татјана - ИСТОРИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЈА А. МАРИЕНГОФА В РОМАНЕ «ЕКАТЕРИНА»	951
110. Тефова Маја Ѓ. - ВОСПИТНО-ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС / НАСТАВАТА ДЕНЕС	959
111. That Thanh-Vân Ton – LA COMMUNE DE PARIS: UNE PAGE D’HISTOIRE MÉCONNUE, DÉFORMÉE VOIRE OUBILÉE.....	971
112. Тихонова Ольга - ОСНОВЫ ТИПОЛОГИИ И ЭВОЛЮЦИЈА РОМАНТИЧЕСКОГО ГЕРОЯ В ЛИТЕРАТУРЕ XIX ВЕКА	979
113. Тодорова Марија, Коцева Весна - ШПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	989
114. Тоевски Свето - ЗНАЧЕЊЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ПЕДАГОШКИ ТЕОРИИ И НА ЕФЕКТИВНАТА ИНТЕРАКТИВНА НАСТАВА - ПОГЛЕД НА ПРАКСАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТИ И НА ЈАЗИЧНИОТ ОДДЕЛ НА МИТ ИНСТИТУТОТ	997
115. Трајкова Мира - АКЦИОНА ПЕРСПЕКТИВА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ЗА НАСТАВАТА ПО ФРАНЦУСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК: AGENDA И VITET	1017
116. Уланска Татјана, Кузмановска Драгана, Кирова Снежана - СЕМАНТИЧКА СПОРЕДБА НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА СРОДСТВО ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ СО МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК	1029
117. Фролова Анна - ЯЗЫК КЛАССИКИ И ЯЗЫК СОВРЕМЕННОСТИ В ПЬЕСАХ-РЕМЕЙКАХ С. КУЗНЕЦОВА И О. БОГАЕВА «НЕТ ПОВЕСТИ ПЕЧАЛЬНЕЕ НА СВЕТЕ...» И С. ЖАТИНА «РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА: ВОРОНЕЖСКИЕ СТРАДАНИЯ».....	1035
118. Холина Дарња - ЭКСПРЕССИВНЫЙ СИНТАКСИС В ПОЭЗИИ У.Б. ЙЕЙТСА.....	1043

119. Хохонин Дмитрий - МЕТАФОРИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАИМЕНОВАНИЙ ЛИЦ, СВЯЗАННЫХ С МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПРОФЕССИЕЙ	1053
120. Христовска Соња – ЈАЗИКОТ ВО МОИТЕ СОНОВИ И СОНОВИТЕ НА МОИТЕ БЛИСКИ	1063
121. Цветановски Гоце - МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА НЕКОИ РУСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ	1071
122. Цубалевска Мери - АСПЕКТИ НА ПРОУЧУВАЊЕ НА СТАРΟΣЛОВЕНСКАТА ЛЕКСИКА	1079
123. Челик Махмут, Сулејмани Умит - КРИТИЧКИ ОСВРТ КОН ЗБИРКАТА РАСКАЗИ „СЕДМОГЛАВИОТ ЏИН“ НА МУСТАФА КАРАХАСАН	1089
124. Чернобаева Алла - ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ГРЕХЕ И О ВОЗМЕЗДИИ В ВОРОНЕЖСКИХ ДУХОВНЫХ СТИХАХ	1097
125. Чуносова Ирина - РАЗВИТИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	1103
126. Швецова Ольга - ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ АНТИУЧЁНОГО (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ И. ГРЕКОВОЙ «КАФЕДРА»).....	1109
127. Шутаров Васко - ДИНАМИЗИРАЊЕ НА КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАТИЈА ВО РУСКО-МАКЕДОНСКИТЕ ОДНОСИ, НАЈНОВИ ПОКАЗАТЕЛИ.....	1117

НАРАТИВНИ ХИЈАЗМИ: КНИЖЕВНОСТА КАКО ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈАТА КАКО КНИЖЕВНОСТ

Марија Ѓорѓиева Димова

д-р, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Универзитет Св. „Кирил и Методиј“ - Скопје, marija.gorgieva@gmail.com

Abstract

The subject of interest of this paper is the re-affirmation of the relationship between literature and history that occurs within a paradigmatic postmodernist novelistic genre—the historiographic metafiction. The research focus is placed on the review of the contemporary notions in literary theory and historiography that take part in redefining the traditional opposition between literature and history, as well as on the review of the textual levels (subjectivity, intertextuality, narrativity, ideology, interpretation), which stress the problematised relations between literature and history, in the context of historiographical metafiction. These elaborations aim to argue the thesis of the distinct interdiscursive mutual relationship between literature and history, as well as the thesis of the stimulatory and complementary interrelationship between postmodern theory—literary and historiographical—and postmodern literary practice.

Keywords: *historiographic metafiction, postmodernism, literature, history.*

Историјата најдобро ќе ја дефинираме како трајна напнатост помеѓу приказните кои биле раскажани и оние кои би можеле да бидат раскажани.

Лин Хант

Почнувајќи од *Поетиката* на Аристотел па сè до актуелниот миг односот книжевност - историја е атрактивен и провокативен предмет на интерес, не само за проучувачите на книжевноста, туку и за романсиерите, подеднакво, како и за историографите. Покрај бројните студии коишто резултираат од научниот интерес за оваа тема и од двете страни на „границата“, постојат и голем број книжевни текстови, првенствено, романи, коишто го тематизираат или, пак, структурно го демонстрираат тој однос. Конечно, еден индикатор за зголемениот интерес за односот книжевност - историја во постмодернистички контекст, секако, е

постојењето на романескен жанр, историографската метафикција, којшто се фокусира врз наративните проблематизации на релациите меѓу книжевноста и историјата. Историографските метафикции, афирмирајќи го постмодернистичкиот интерес за историјата, ги актуелизираат двете рамништа на коишто реферира поимот историја: и прагматското и наративното, и рамништето кое упатува на стварноста, на комплексот историски настани и личности кои припаѓаат на извесно минато (*res gestae*), и рамништето кое се однесува на наративното приопштување на тоа минато (*historia rerum gestarum*). Во таа смисла, „полагањето право на историските настани и личности”, како што дефинира Линда Хачион (1996, 19), односно очигледната преокупираност со историјата, овие романи ќе ја искористат и како повод за иманентното проблематизирачко редефинирање на односот меѓу книжевноста/фикцијата и историјата.¹ Реактуализациите на овој однос во рамки на историографските метафикции треба да се посматра во двоен контекст: од една страна, во рамки на поширокиот постмодернистички интерес за историјата; од друга страна, во рамки на постмодернистичкото проблематизирање на воспоставените хиерархии и граници, вклучително, и оние со коишто традиционално се дистингира фикцијата од нефикцијата, книжевноста од историјата. Во согласност со својата детерминираност како постмодернистички жанр, историографската метафикција го третира односот историја - книжевност во духот на постмодернистичките парадокси и контрадикции.² Впрочем, таа димензија е сугерирана и преку контрадикторноста содржана во терминот: спојот меѓу (мета)фикционалното и истори(ограф)ското резултира во нивното заемно испитување во рамки на конкретните романескни текстови. Меѓутоа, историографските метафикции не заговараат ниту негација на односот историја - книжевност, ниту, пак, нивно апсолутно поистоветување, туку, многу повеќе, проблематизирачко редефинирање на врската, а со цел да се предизвика традиционално воспоставената граница меѓу нив и да се посочат конвенциите кои се заеднички за двете области. Но, во знакот на парадоксалните провокации, романите упатуваат и на релевантноста на опозицијата и, во истовреме, ги истакнуваат и рамништата каде што опозицијата е доведена во прашање.

¹Во нашето истражување ќе се актуелизира значењето на историјата како *historia rerum gestarum*, со што ќе се што ќе се реферира наративната инстанција на историјата.

²Овие проблематизации, главно, ја надминуваат дистинкцијата што ја воспоставува Аристотел меѓу историјата/историчарот и поезијата/поетот, втемелена врз премисите дека работата на поетот се состои „во тоа да кажува како би можело нешто да стане и она што е можно според веројатноста или нужноста“, односно дека поезијата, која е подлабока и поважна историјата, „го кажува она што е општо, а историјата она што е посебно“ (Аристотел 1990, 48).

Дефинирањето на историографската метафикција низ призма на иманентно афирмираниот пресек помеѓу теоријата, книжевноста и историјата (Линда Хачион), односно одредувањето на историографската метафикција како вид теоретска фикција (Марк Кари) добива своја потврда и во иманентната проблематизација на односите меѓу историјата и книжевноста. Имено, овие романи ги перформираат одделните теориски концепции (книжевни и историографски) во коишто се афирмира паралелниот интерес за потенцирање на заедничките аспекти меѓу историјата и книжевноста. Во тој контекст, приоритетна е актуализацијата на прашањето за улогата на наратијата која се наоѓа во средиштето на вниманието во историјата, во книжевноста и во теоријата. „Историографските метафикции преку наратијата за историјата ја преиспитуваат сопствената позиција и, обратно” (Јукиќ 2003, 129). Оттаму, секој пристап кон историографската метафикција, нужно, се контекстуализира во пошироките теориски рамки на проблематизирање на односот меѓу историјата и книжевноста³ и, обратно, секое паралелно испрашување на односот историја – книжевност, изведено во теориски контекст, се повикува на историографската метафикција како илустрација и потврда на можностите и рамништата на тоа проблематизирање.

Во таа смисла, теориското и интерпретативното промислување на историографските метафикции има свое упориште во концепциите на американскиот филозоф и теоретичар на историјата, Хејден Вајт, којшто ги прави пионерските обиди во насока на евидентирање на сличностите меѓу историјата и книжевноста. Фокусирајќи се врз активната улога на јазикот, текстовите, раскажувачките структури и фикционалните елементи во историјата, Вајт ги предизвикува традиционалните позитивистички премиси на промислување на историјата. Неговата појдовна теза се однесува на фактот дека пишувањето на историјата се изведува во облик на наративни претставувања на минатото, предупредувајќи на погрешните сфаќања според кои „историјата е скриена во фактите”, така што раскажувањето на приказната е едноставен процес на правење експлицитно на нешто што е веќе присутно. Анализата на релациите меѓу историографијата и книжевноста Вајт ја базира врз пошироката позадина која упатува на една општа состојба во матичната област: запаѓање на европското историско мислење во „ирониска состојба на умот” што, според него, започнува кон крајот на XIX-от век со т.н. „криза на историцизмот”, а потоа еволуира во епистемолошкиот скептицизам во современото историско мислење. Ирониската состојба на свеста, како феноменална форма на таа криза и како доминантен модус на професионалната, академската историографија, води до спознавање на проблематичната природа на јазикот, односно на потенцијалната

³Еден индикатор, секако, претставува фактот што поголем дел од теоретичарите на историографската метафикција се повикуваат на метаисториските расправи.

непримереност на секоја јазична карактеризација на стварноста. Во таа смисла, иронијата е земена како лингвистичка стратегија која го истакнува скептицизмот како експланаторна тактика во историографски рамки. Според Вајт, лингвистичкиот модус на ирониска свест рефлектира сомневање во капацитетот на јазикот да обезбеди адекватен пренос на „она што го дава перцепцијата, а мислата го конструира како природа на реалноста” (1975, 37), со свест дека јазикот многу повеќе поседува капацитети за деформирано замаглување на секој чин на вербално обликување. Оттаму, и констатирањето на мета-трополошката поставеност на иронијата: во неа, јазикот се враќа назад врз себе, афирмирајќи ги потенцијалите за деформирање на перцепцијата и, на тој начин, освестувајќи ја и можноста од идеолошка (зло)употреба. „Иронијата е лингвистичка парадигма за модусот на мислење кое е радикално самокритичко не само во однос кон дадената карактеризација на светот на искуството, туку и со оглед на обидот за адекватно искажување на вистината за нештата во јазикот. Накратко, иронијата е модел на лингвистички протокол во којшто конвенционално е манифестиран скептицизмот во мислењето” (Вајт 1975, 37).

Разгледувањето на релациите меѓу историјата и книжевноста, од иницијално историографска позиција, Вајт ја изведува на две рамништа: прво, упатува на лингвистичката природа на секоја историска репрезентација, фокусирајќи врз претставувачките и врз јазичните механизми на историјата, а со цел да се „анализира длабинската структура на историската имагинација” (1975, 9); второ, фокусот е поставен врз наративните елементи во историографското дело. И во двата случаја, американскиот историчар ѝ опонира на традиционалната историографија која не ги зема предвид дистинкциите меѓу настаните кои се дел од одредено минато и нивниот јазичен приказ, поставувајќи го јазикот како транспарентен, пасивен медиум преку кој може да се „види” минатото. Наспроти тоа, Вајт ја пласира тезата за улогата на јазикот во наметнувањето поредок врз иманентно необликуваната, хаотична мината стварност. Следствено, тезата за иманентната аморфност на минатото ја имплицира неговата достапност единствено преку наративно конструирањето и историски утврдените структури на свеста. „Фактите не говорат сами за себе, туку историчарот говори за нив; тој ги моделира фрагментите на минатото во целина чијшто интегритет е чисто дискурзивен” (Вајт 1986, 125). Токму дискурзивниот аспект е точката каде што овој теоретичар ја лоцира поврзаноста меѓу историјата и книжевноста, па оттаму и неговиот интерес за утврдување на точките на кореспонденција и на преклопување меѓу дискурсот на историчарот и на романсиерот: формата на нивните дискурси и нивните цели се исти, како и техниките и стратегиите што ги користат во композицијата на своите дискурси. „Романсиерите можеби работат само со имагинарни настани, додека, пак, историчарите имаат работа со реални настани, но, процесот на

фузирање на настаните, било реални, било имагинарни, во разбирлив тоталитет којшто ќе биде *објект* на репрезентација е книжевен процес. Историчарите мора да ги користат истите трополошки стратегии, истите модалитети на претставување на односите во зборовите што ги користат и романсиерите” (Вајт 1986, 125).

Говорејќи за улогата на наративот во современата теорија на историјата и за вредноста на наративноста во репрезентацијата на реалноста Вајт ги одредува наративните аспекти како едно од клучните обележја на историографскиот текст и, следствено, ја означува врската помеѓу историјата и книжевноста. „Историските наративи се вербални фикции чиешто содржини се многу повеќе *измислени* одошто *пронајдени* и чиешто форми имаат многу повеќе заедничко со нивните парници во книжевноста одошто со оние во науките” (Вајт 1986, 82). Несомнено, вака изведената дефиниција треба да придонесе за дестабилизирањето на дистинкциите меѓу книжевното и историското пишување, традиционално засновани врз претпоставката за онтолошката разлика меѓу нивните референти - реални и имагинарни. Наместо тоа, Вајт го потенцира нивниот заеднички аспект како „семиолошки апарати кои продуцираат значења по пат на систематска супституција на означените (концептуалните содржини), наместо екстрадискурзивните ентитети кои служат како нивни референти” (1990, 2). Оттаму, согледувајќи ја улогата на наративот во дискурзивната продукција на значењето, Вајт упатува на важноста на процесите на наративизација коишто ги организираат настаните, наметнувајќи им структура на значење која тие ја немаат сами по себе. Практично, наративизацијата учествува во процесот на сочинување на приказната преку извлекувањето настани од хрониката, притоа реализирајќи се како еден од начините за наметнување значење и формална кохеренција врз хаосот настани. „Наративизацијата на стварноста значи наметнување врз таа стварност форма на приказна” (Вајт 1990, 2), што во рамки на историографијата го обезбедува решението на проблемот околу трансферот на знаењето во раскажување. Значи, во една поширока смисла, наративизацијата се темели врз сфаќањето дека во чинот на јазично претставување на историската стварност ги наметнуваме културно преетаблираните и прифатените структури на заплети и со тоа ја пронаоѓаме кохерентноста која не постои во самите податоци. Следствено, во историографски контекст секој интерес за процесите на наративизација на реалните настани, всушност, е интерес за начините на кои настаните се трансформираат преку формалните барања на наративот. Кога читателот ќе ја препознае приказната како специфичен тип приказна тој, практично, го идентификува значењето: во согласност со генералната теза за иманентната значенска необликуваност и хаотичност на реалноста, наративот добива функција во насока на „кохезивно поврзување на деловите од стварноста” (Вајт 1990, 44). Како форма на човековото разбирање, наративот станува продуктивен во однос на значењето преку

наметнувањето одредени формални компоненти врз хаосот настани кои во себе не поседуваат партикуларна форма. Затоа, вредноста која е прицврстена за наративноста во репрезентацијата на историските настани се појавува од желбата тие настани да ја изложат кохеренцијата, интегритетот, исполнетоста и затвореноста на една слика која може само да се замисли, но не и да се искуси. Со оглед на тоа што формата на минатото е инвенирана во дискурсот, Вајт го дефинира историскиот наратив како симболичка структура: наративот не ги репродуцира настаните што ги опишува, туку ја сугерира насоката на мислење за настаните, насочувајќи го нашето внимание многу повеќе кон рефлексијата на она што се појавува во текстот, одошто кон самото рефлектирано нешто (1986, 91). Впрочем, во таа насока се движи и препораката на Франк Анкерсмит - да се размислува за минатото, наместо да се истражува (1994, 179).

Нагласувањето на фикционалната конструкција на историографијата со посредство на стратегиите на наративизација и употребата на културално обезбедените структури на заплет Вајт го темели врз неколку аргументи:

1. Историчарот не може да тврди дека ја „открил“ приказната за минатото во настаните, бидејќи настаните сами по себе немаат наративна структура. Тие, единствено, може да понудат елементи за приказна.

2. Податоците од историските записи го добиваат нивното значење, т.е. стануваат разбирливи кога ќе се вклучат во приказна, така што секоја наратија произведува определено значење.

Ставот на Хејден Вајт дека наративизацијата, која е во средиштето на човековото разбирање, претставува процес на наметнување значење и на формално поврзување на хаосот настани и го решава проблемот на транспонирање на знаењето во (рас)кажување, е артикулиран и во рамки на историографските метафизии: тие се опсесивно фокусирани врз тој процес на наративен трансфер, којшто ќе го искористат во насока на афирмирање на постмодернистичкиот интерес и за историјата, и за раскажувањето.

Истакнувањето на книжевната природа на историските описи од страна на Вајт, има одредени импликации и во однос на референцијалноста и на вистината, со оглед на тоа што нема конечна материјалност во однос на којашто ќе се верификуваат описите на историчарот. Постојат единствено текстовите, зголемениот слој (интер)текстуалност што резултира во проблематизирачка достапност на минатото: „историското реално, историското минато е она на кое можам да реферирам само преку артефактот кој е текстуален по природа” (Вајт 1990, 42). Затоа, историските наративи не нè обезбедуваат со нерестриктивен и непроблематичен пристап кон историската стварност или кон вистината и токму таа димензија Вајт бара да биде освестена во историографијата, и токму таа димензија е посебно проблематизирана и во историографските метафизии. Несомнено, интертекстуалноста како конститутивна одлика на

историографските метафигури е употребена токму во насока на сугерирање на текстуално посредуваната достапност на минатото и на неговото поставување како предмет на интерпретација.

Според Вајт, секој интерес за процесите на наративизација на настаните во историографски контекст, всушност, е интерес за начините на кои настаните се трансформираат преку формалните барања на наративот. Таа димензија, пак, е фокусирана и во историографските метафигури, на што упатува Елизабет Веселинг. Дефинирајќи го постмодернистичкиот историски роман низ призма на саморефлексивните стратегии што се употребуваат во него, Веселинг ја посматра улогата на саморефлексивноста во насока на проблематизирање на претпоставената директна врска помеѓу рамништето на историските настани и нивните наративни репрезентации. Притоа, саморефлексивноста не само што ја сугерира недостапноста на историјата туку, подеднакво, упатува и на автономијата на наративните конвенции и на начините на кои се реализираат наративните преобликувања и деформации на историското минато. За Веселинг, тоа е потврда дека телеолошкиот континуитет не претставува репрезентација на инхерентниот поредок во историјата, туку „знак на работата на историската имагинација“, така што на преден план се поставени „книжевните одлики на наративната репрезентација на историјата“ (1991, 133).

Доминик ЛаКапра, надоврзувајќи се на заклучоците на Вајт, односот историја - книжевност го апсолвира двојно: покрај односот книжевност- историја, што тој го конкретизира во истражувачката отсечка роман - историја, ЛаКапра се фокусира и врз дополнителното, интердисциплинарно рамниште, каде што се афирмира врската меѓу книжевната критика и историографијата. Во таа смисла, тој ги потенцира придобивките на историографијата од кооперативното отворање кон книжевнонаучните проучувања. Спорните места, според ЛаКапра се однесуваат на традиционалниот третман на романите во историографијата, каде што, вообичаено, се посматраат како „извор кој може да ни каже нешто фактичко за минатото“ (1985, 125). Оттаму, редефинирањето на релациите, смета тој, треба да се насочи кон изнаоѓање алтернатива за ограничените документаристички или позитивистички употреби на книжевниот текст. Алтернативата на овој однос произлегува од „разбирањето на текстовите како варијабилни употреби на јазикот“, коишто се соочуваат со или, пак, на различни начини ги впишуваат контекстите на нивна интерпретација (контекстите на пишување, на рецепција и на критичко читање на текстовите, вклучително и книжевните). „Текстовите се во комплексна интеракција едни со други, но и со контекстите. Специфичното прашање за интерпретацијата е прашањето како текстот ги прифаќа неговите контексти“ (ЛаКапра 1985, 128). Несомнено, афирмирајќи ја текстуалната посредуваност на минатото и интерпретативниот однос кон него, ЛаКапра го заговара и заедничкиот статус на историчарот и на критичарот како

интерпретатори кои се во постојана, дијалочка размена со минатото низ процедурите на читање текстови.

Историјата и фикцијата, во споделениот интерес за минатото, стануваат носители на процесите на неговото селективно конструирање и преобликување во актуелниот миг, а токму историографските метафизии го освестуваат тој интерпретативен процес и нè предупредуваат на неговата неминовност. Оттаму, неспорно е дека историографските метафизии даваат свој придонес во актуелизирањето на неможноста од повлекување остри граници меѓу историјата и книжевната нарација, така што на едно повисоко рамниште тие граници, тукуречи и исчезнуваат ако се прифати ставот дека и толкувањето и пишувањето на историјата, секогаш, се еден вид раскажување, односно активност којашто е поврзана со процедурите на распоредување, на селекција и на осмислување. Ако прифатиме дека раскажувањето е начин на обликување на знаењето за светот, но и начин на обезбедување негова достапност, тогаш опсесијата на постмодернистичкиот роман, вклучително и неговата жанровска варијанта, историографската метафизиија, со чинот на нарација добива пошироко значење, надминувајќи го тесното книжевно интересирање за „тајните на занаетот“. Оттаму, станува оправдана и позицијата на Линда Хачион: во ова својство на постмодернистичката книжевност да се препознае манифестација на сеопфатниот процес на преиспитување на темелните поими врз коишто се темели културата. Дел од тој процес е и автореференцијалното проблематизирање на сопствените претпоставки, што, пак, е одлика на современата метафизиија. На тој начин, се отвора дополнително рамниште за критичка рефлексиија каде што текстот се ситуира себеси во даден културен и историски контекст, очекувајќи и од читателот ист вид „субјектификација на позицијата“ (Монтроуз 2003, 116).⁴

ЛИТЕРАТУРА

- Ankersmit, R. Frank. 1994. *History and Tropology: The Rise and Fall of Metaphor*. Berkeley: University of California Press.
- Аристотел. 1990. *Поетика*. Скопје: Култура.

⁴Монтроуз воведува ново поимање на субјектот/субјектификацијата, реконцептуализирана како двосмислен процес: на една страна, таа го подразбира формирањето на индивидуите како простор на свеста и како иницијатор на акцијата (стекнување на субјективитетот и на способноста за делување); на друга страна, нивното позиционирање, мотивирање и ограничување внатре во рамки на социјалните системи и на културните кодови на кои им се потчинети и, кои, во крајна линија, го надминуваат нивното разбирање или нивната контрола (2003, 116).

- Biti, Vladimir. 2000. *Strano tijelo pri/povjesti*. Zagreb:Hrvatska Sveučilišna Naklada.
- Wesseling, Elisabeth. 1991. *Writing History as a Prophet:Postmodernist Innovations of the Historical Novel*. Amsterdam and Philadelphia:John Benjamins Publishing Company.
- White, Hayden. 1975. *Metahistory:The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. Baltimore and London:The Johns Hopkins University Press.
- White, Hayden.1986. *Tropics of Discourse*. Baltimore and London:The Johns Hopkins University Press.
- White, Hayden.1990. *The Content of the Form*. Baltimore and London:The Johns Hopkins University Press.
 - White, Hayden 1999. *Figural Realism:Studies in the Mimesis Effect*. Baltimore:The Johns Hopkins University Press.
- White, Hayden. 2010. *The Fiction of Narrative: Essays on History, Literature and Theory, 1957-2007*. Ed. by Robert Doran, Baltimore:The Johns Hopkins University Press
- Gossman, Lionel. 1990. *Between History and Literature*. Cambridge, Massachusetts and London:Harvard University Press.
- Jukić, Tatjana. 2003. „Priče iz davnine:hrvatska historiografska metafikcija”, *Prošla sadašnjost*. Prir. Vladimir Biti i Nenad Ivić, Zagreb:Naklada MD, str.128 -157.
- Currie, Mark. 1998. „Theoretical fiction”, *Postmodern Narrative Theory*. New York:St. Martin’s Press, pp. 51-71.
- LaCapra, Dominick. 1996. *History and Criticism*. Ithaca and London:Cornell Russian Modernism. Mineapolis/London:University of Minesota Press.
- Mazurek A. Raymond. 1995. „Metafiction, the Historical Novel and Cover’s *Public Burning*”, *Metafiction*. Ed. Mark Currie. London and New York:Longman, pp. 194-206.
- McHale, Brian. 2001. *Postmodernist Fiction*. London and New York:Routledge.
- Montrouz A. Luis. 2003. „Poetika i politika kulture”, *Novi Istoricismam i kulturni materijalizam*, prir. Zdenko Lešić, Beograd:Narodna Knjiga, str. 104-137.
- Hačion. Linda. 1996. *Poetika postmodernizma:istorija, teorija, fikcija*. Novi Sad:Svetovi.
- Hutcheon, Linda. 2003. *Politics of Postmodernism*. London and New York:Routledge.